

תורת הבטחון

פרשת מצורע

להתיירא מהנגעים, שהרי אם יעברו על עבירות יענשו בנגעים, וא"כ, מה הכוונה במה שאמר להם משה רבינו שהנגעים הם לאומות העולם, שנאמר: "רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו".

וממשיך המדרש (סג) [הגירסא לפנינו]: "רבי אלעזר ורבי תנחום בצרורייה בשם רבי ירמיה: אפי' רשע וחזר בו הקב"ה מקבלו שנאמר (תהלים לג, ט): והבוטח בה' חסד יסובבנו", ע"כ.

והק' העץ יוסף על דברי המדרש, הרי פשיטא שהקב"ה מקבל השבים, א"כ מה בא המדרש ללמדנו? ועוד הק', דמהאי קרא "והבוטח בה' חסד יסובבנו", ליכא שום הוכחה כלל שהקב"ה מקבל השבים. וכתב שע"כ צריך לגרוס בדברי המדרש - "רבי אלעזר ורבי תנחום בצרורייה בשם רבי ירמיה אפי' רשע ובוטח בה' חסד יסובבנו, שנאמר (תהלים לג, ט): והבוטח בה' חסד יסובבנו".

וכן הוא הגירסא בדברי המדרש ילקוט שמעוני (תהלים רמו טשי"ט) וז"ל, "רבי אליעזר ורבי תנחום בשם רבי ירמיה אפילו רשע ובוטח בה' חסד יסובבנו", ע"כ.

מדת הבטחון מגין מהנגעים

וא"כ, לפי זה יש לבאר מה שאמר משה רבינו לכלל ישראל, שאפילו אם אחד חטא ועבר על עבירות שגורמות שיבאו הנגעים, מ"מ אם יבטח בהשי"ת יזכה - "חסד יסובבנו", שגם מי שאינו ראוי כלל מצד מעשיו, אם יבטח בה', זוכה לחסדי השי"ת. ועל זה אמר משה רבינו הקרא "רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו" - שאפילו אם חטא בעבירה שגורמת לעונש נגעים, מ"מ אם יבטח בהשי"ת, יזכה לחסדיו וינצל מכל נגע, וע"כ - "אל תתייראו!"

ע"י הבטחון יזכה גם למה שאינו ראוי

וכדאי להאריך קצת ביסוד דבר זה, שמדת הבטחון, אינו תלוי כלל במעשיו של אדם, רק אם יבטח בהשי"ת באמת, יזכה גם למה שאינו ראוי מצד מעשיו. החפץ חיים (נפלאות ישראל פ"ח) כתב וז"ל, "ודע עוד דמדת הבטחון אין תלוי בזכותים שאפילו הוא אדם שאינו הגון, אך שחזק בטחונו בה' כח הבטחון מגין עליו ומתחסד עמו השי"ת, כ"כ הגר"א וכו'" עכ"ל.

וכ"כ רבינו בחיי (סוף פרשת עקב) וז"ל, "ומי האיש הירא ושם ה' מבטחו, ינצל מן הצרה אף על פי שהיתה ראויה לבא עליו, וכן שלמה ע"ה מזהיר את האדם על מדת הבטחון (משלי כט, ט): "חרדת אדם יתן מוקש ובוטח בה' ישוגב", עכ"ל. הרי מבואר מדבריו, דמי שבוטח בה' זוכה לינצל מן הצרות אע"פ שהצרות ראויות לבא עליו, דזהו הכח של מדת הבטחון בה', שמעורר רחמי שמים, וזוכה למה שכתוב:

בענין בטחון לרשע

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן. (יד, ב)

ודרשו חז"ל מקרא זה (עליו טו, ט): "אמר ריש לקיש, מאי דכתיב: זאת תהיה תורת המצורע? זאת תהיה תורתו של מוציא שם רע", ע"כ. וביאר המהרש"א, דהול"ל "זאת תהיה תורת הצורע", וכתיב "זאת תהיה תורת המצורע", ע"כ הוא לדרשה שצדעת בא על מי שמוציא שם רע ואומר לשון הרע. והאריכה הגמ' (סג) בגנותו של האומר לשון הרע על חברו, עיי"ש בכל דברי הגמ'.

ומצינו עוד בגמ' (סג טו, ט) שיש עוד עבירות הגורמים לצדעת לבוא על האדם. וז"ל הגמ': "א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן על שבעה דברים נגעים באין: על לשון הרע, ועל שפיכות דמים, ועל שבועת שוא, ועל גילוי עריות, ועל גסות הרוח, ועל הגזל, ועל צרות העין", ע"כ. ואיתא במדרש תנחומא (פרשת מצורע ט"ד): "למדנו רבינו על כמה דברים נגעים באים על האדם, כך שנו רבותינו על אחת עשרה דברים הנגעים באים על האדם, על עבודה זרה, ועל חלול השם, ועל גילוי עריות, ועל הגנבות, ועל לשון הרע, ועל המעיד עדות שקר, ועל הדיין המקלקל את הדין, ועל שבועת שוא, ועל הנכנס בתחום שאינו שלו, ועל החושב מחשבות של שקר, ועל המשלח מדנים בין אחים, ויש אומרים אף על עין רעה", ע"כ.

על כל פנים מבואר בדברי חז"ל, שהנגעים באים על האדם אך ורק מחמת העבירות שעשה. שיש דין וחשבון, והעונש ידוע לנו, שישנן עבירות שהם סיבה וגורם לעונש הצדעת.

צדעת לאומות העולם

איתא במדרש (רבה פרשה ט"ו): "אדם כי יהיה בעור בשרו הדא הוא דכתיב (משלי יט, ט): "נכוננו ללצים שפטים", מוכנים היו ללצים דינים. בנוהג שבעולם אדם רוכב על החמור פעמים סוחר עליו ומכהו, פעמים ששוחק עליו ומכהו, ברם הכא נכוננו ללצים שפטים. "ומהלומות" - משל למטרונה שנכנסה לתוך פלטיץ של מלך, כיון דחמית מגלביא תלן דחלת. אמר לה המלך אל תתייראי, אלו לעבדים ולשפחות אבל את לאכול ולשתות ולשמוח. כך, כיון ששמעו ישראל פרשת נגעים נתייראו, אמר להם משה אל תתייראו, אלו לאומות העולם, אבל אתם לאכול ולשתות ולשמוח, שנאמר (תהלים לג, ט): רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו", ע"כ.

ודברי המדרש צ"ב, שהרי התורה הקדושה האריכה בשתי פרשיות בתורה בדיני הנגעים, והאריכו חז"ל בכמה מקומות שהנגעים באים על החטאים, וא"כ יש מקום גדול לכלל ישראל

"הבוטח בה' חסד יסובבנו". ויזכה לחסדי ה', אע"פ שאינו ראוי לכך, שמ"מ השי"ת גומל חסדים טובים למי שבוטח בו.

והאריך בזה הספר העיקרים (מאמר ד, מ"י) שמי שאינו מבין שהשי"ת גומל חסדים טובים אף למי שאינו ראוי, זהו סיבה שלא ישים כל בטחונו בהשי"ת, וזה עצמו הסיבה שלא יזכה להשיג כל משאלות לבו וז"ל: "ותקות החסד היא היותר משובחת שבכולן, **אלא שאין המקוה בטוח כל כך שינתן לו כלבבו כל אשר תשאל נפשו, כי להיותו משער בעצמו שאינו במדרגה שיעשה עמו חסד חנם, חושב שלא ירצה האדון לתת את שאלתו, ובעבור זה אינו מקוה כראוי, שאם היה מקוה כראוי לא היתה החסד נמנעת מצד השם יתברך, כי תמיד הוא רוצה להשפיע למקוה כראוי, אמר הכתוב (תהלים קמ"ו, יב): "רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו". ולזה הוא מבואר כי המנע הגעת החסד הוא כאשר אין התקוה כראוי", עכ"ל. הרי מבואר, שכל זמן שאינו ברור לאדם שהקב"ה **גומל חסדים בחנם**, אפילו במי שאינו ראוי כלל מצד מעשיו, הרי זה, "מן מפסידי הבטחון". כי מי שאינו יכול לחזק אצלו ההרגשה כי הקב"ה הוא מקור הטוב, הוא הטיב הוא מיטיב לנו, וגמלנו ברחמים וחסדים עד אין סוף - **אע"פ שאינו ראוי לכך** - לעולם לא ישלים בטחונו בה' יתברך.**

עבודה מאהבה

ונראה דיש תכלית גדולה בזה, בגמול הבטחון לרשע. דרבים תמהו, מדוע יזכה הרשע למה שאינו ראוי? הרי אם אחד עבר על עבירות יש דין וחשבון, ואמאי יזכה למה שאינו ראוי, שע"י בטחונו ימלא השי"ת כל משאלות לבו, שזהו הסגולה של הבוטח בה'.

ונראה, דהנה מי שזוכה גם למה שאינו ראוי, הרי זה סיבה גדולה שיאהב את אותו שמטיב עמו. שהרי הוא רואה גודל האהבה של מיטיבו, ורואה שהוא אהוב אצלו ורוצה להטיב עמו אע"פ שאינו ראוי לכך. וכיון שכן, י"ל דזהו הטעם שהשי"ת מיטיב עם הרשע שבוטח בו, שיזכה גם למה שאינו ראוי, שע"י זה יראה שהוא אהוב אצל קוב"ה, וע"י זה יתעורר לשוב בתשובה שלימה.

על מנת שלא לקבל פרס

וידוע מה דתנן במתני' (בבב"ב 6, א): "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס", ע"כ. וביארו כל המפרשים, שיהא האדם עוסק בעבודת ה' רק מתוך אהבת ה', ולא משום שרוצה לקבל שכר על עבודתו. שאם עובד את השי"ת ואינו מקווה שהשי"ת יגמול לו שכר על עבודתו, ע"כ כל עבודתו הוא אך ורק משום שהוא אהוב את השי"ת.

וכתב הרמב"ם (סוף הל' משו"ב): "**כל העוסק בתורה כדי לקבל שכר או כדי שלא תגיע עליו פורענות הרי זה עוסק שלא לשמה, וכל העוסק בה לא ליראה ולא לקבל שכר אלא מפני אהבת אדון כל הארץ שצוה בה הרי זה עוסק בה לשמה**, ואמרו חכמים לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה", עכ"ל. וכ"כ המאירי (פסחים ג, ב): "למדת מ"מ שאף העוסק בתורה ובמצות שלא

לשמה יש לו שכר, אלא שאין כל מדרגות שלא לשמה שוות, יש שעושה מיראה ואחר שאינו עושה מאהבה קרוי - שלא לשמה", עכ"ל.

הרי מבואר מדבריהם, דמי שאינו עוסק בתורה ומצות מתוך האהבה רק מתוך יראה, הרי זה נקרא שעוסק "שלא לשמה". דברים נוראים! שמהותו של עבודת ה' לשמה, היינו לעבוד את השי"ת אך ורק מתוך "אהבה", ולא מתוך "יראה".

על מנת לקבל פרס עובד את עצמו

וכ"כ השל"ה (מס' פסחים, מנה עשירה רע"ג) שהעובד את השי"ת על מנת לקבל פרס, הרי הוא נקרא בשם "עובד את עצמו", ר"ל, בשביל עצמו. ומ"מ שרי, עכת"ד. הרי מבואר שהעובד את השי"ת על מנת לקבל פרס הרי זה מן המדרגות הנמוכות בעבודת ה'.

ועיקר עבודת ה', צריך שיהיה מתוך גודל האהבה כמו שהאריכו דז"ל. הסמ"ג (עשה ג) כתב לבאר מצות אהבת ה' וז"ל, "כמה אנשים עושים מצות המלך שאינם עושים אותם לא מפני אהבת המלך ולא מפני קבלת שכר, אלא מיראת המלך פן יזיקם. וכמו כן אנשים שאומרים לעבוד הקב"ה פן יזיקם בעולם הזה, ולאחר מיתה פן ידונם בגיהנם, ודאי מדה טובה היא שירא מלפני הקב"ה כאשר צוה, **אבל זו אינה עיקר העבודה כי עיקר מחשבתו לצורך עצמו**", עכ"ל.

וע"ע במש"כ הסמ"ק (מנה ד) וז"ל, "**והעושה מאהבת שכר או מיראת יסורין טוב הוא שמאמין בהקב"ה שיש בידו להטיב לו אם יעשה רצונו. ולהביא עליו פורענות אם יעבור על מצותיו. אך לא הגיע לעיקר המצוה אלא העושה מאהבה** שלא ע"מ לקבל פרס והעושה מאהבת אדם או מיראת אדם זו היא מדה רעה. אך מ"מ יעשה שמתוך שלא לשמה בא לשמה", עכ"ל. [וע"ע באורחות צדיקים שער יראת שמים].

התכלית ברשע שבוטח בה'

וא"כ יש לומר שהרשע שבוטח בה', הרי הוא יתעורר על גודל אהבת ה', שהרי הוא רואה שהשי"ת אוהבו, ומיטיב עמו אע"פ שאינו ראוי. ומתוך אותה אהבה בודאי ירגיש שמחויב לעבוד את השי"ת מתוך שהוא בעצמו אוהב את השי"ת בכל לבבו ובכל נפשו. וא"כ, ע"י בטחונו יבא לידי התכלית הנרצה שיעבוד את השי"ת שלא על מנת לקבל פרס. אמנם מי שהוא ירא מן החטא, ועובד את השי"ת משום שירא מן היסורים הבאים עליו, הרי אין זה עבודת ה' לשמה, שהרי הוא "עובד את עצמו", וחסר בעיקר עבודתו.

והשי"ת רוצה בתשובת הרשעים כמו דאמרינן בתפילת נעילה - "ורוצה אתה בתשובת רשעים, ואין אתה חפץ במיתתם". ומי שהוא רשע ובוטח בחסדי ה' יזכה למה שאינו ראוי, שהרי הוא בא ליטהר, והבא ליטהר מסייעין אותו. ומי שבוטח בה', הרי הוא מכיר שהשי"ת הוא השליט על כל העולם כולו, ואנו משועבדים לעשות רצונו. וע"י שיזכה למה שאינו ראוי, יהיה זה סיבה גדולה שיתעורר בגודל האהבה שהשי"ת אוהבו, ויהיה זה סיבה גדולה שיחזור בתשובה שלימה, ויעבוד את ה' מתוך אהבה ולא מתוך יראה, שהוא עבודת ה' - "לשמה".